

ki te tuku mai i o ratou paanga ki te whenua mo te moni iti i whakaritea nei e te Kawanatanga hei utu tika mo aua paanga.”

Ko nga whenua i whakaritea ma nga Maori i te tau 1848 e 6,359 eka, a e kore enei eka e taea te ki he porohita nui hei oranga mo nga tangata e 637, ko nga tangata hoki era i tika kia whakawhiwhia i reira ki te whenua i roto i te poraka. I whai mana te Kawana i raro i nga tikanga o te pukapuka hoko ki te whakaritea i etahi atu whenua ma nga Maori i te otinga o te ruri o te poraka; heoi ko tetahi wahi anake o tenei i whakaotia i te tau 1868, e rua tekau tau i muri o te hoko. I mahara nga Maori kei a ratou ano o ratou mahinga kai i runga i nga tikanga o te pukapuka hoko, otira no te nohoanga o nga pakeha ki runga i te whenua, katahi ratou ka mohio kua kore e taea a ratou mahinga kai, a kua kore hoki ratou e ahei te haereere ki o ratou wahi i hiahia ai pena me mua. I ia tau i ia tau ka whakanohonohia e te pakeha te whenua, a ka iti haere nga wahi e tae atu ai nga Maori ki te mahi kai ma ratou. Ko tetahi atu take i kore ai etahi o nga kai a nga Maori, he patu na te pakeha i nga manu hei ahuaereka ma ratou hei aha ranei, tetahi hoki, i runga i ta ratou whakapai i te whenua ka keria e ratou he awa keria i mimiti ai nga wai o nga repo, me nga roto, me nga awaawa, a ka mate nga ika e mahia ana e nga Maori hei kai ma ratou. Kaati i runga i enei mahi a nga pakeha, ka kore atu nga mahinga kai a nga Maori, a na to ratou ngoikore kore mohio ranei ki te mahi i nga mahi e puta mai ai he oranga mo ratou, ka noho mate ratou, ka noho hemo kai hoki i runga i nga eka ruarua nei i whakaritea ma ratou.

Tena kei nga korero o te pukapuka i tuhia e Kawana Kerei ki a Ara Kerei i te 7 o nga ra o Aperira, 1847, te mohiotia ai te he o te mahi ki nga Maori no ratou te Poraka o Ngaitahu, i te whakakorenga i o ratou oranga o mua i te korenga kahore nei hoki i whakaritea he oranga ke atu mo ratou i te wa i whakatuturutia ai nga porohita. I penei nga kupu a te Kawana i roto i taua pukapuka, ara: “Ehara i te mea e mahia ana e nga Maori ko nga hua anake o te whenua hei oranga mo ratou, engari ko etahi o ratou oranga he mahi aruhe, he huti ika, he patu tuna, he hopu manu, he whakangau poaka puihi, me era atu mea, a kia rahi hoki te whenua katahi ka taea enei tu mahinga kai. Mehemea ka tangohia o ratou whenua koraha ka waihotia ko nga whenua anake hei ngaki ma ratou, he arai atu tena i etahi o ratou tino oranga. I te mea e kore e tere te ako i nga Maori ki te whakatupu i nga hua anake o te whenua hei oranga mo ratou, he mahi he tena ki a ratou a e kore hoki e taea natemea e kore nga Maori e whakaae, e kore hoki e taea e ratou te whakaae natemea kahore kau a ratou mea mahi paamu, a e kore ano hoki ratou e mohio ki te mahi i aua mea mehemea kua whiwhi ratou.”

Tera ano etahi atu kupu mo tenei mea ano kei roto i tetahi pukapuka i tuhia e Ara Kerei ki te Komiti o te Haahi Weteriana i te 18 o nga ra o Aperira, 1848. I matua ki atu ia ki taua Komiti kia tirohia e ratou nga pukapuka whai kupu atu ki a Kawana Kerei mo nga tikanga i whakaurua ki te Tiriti o Waitangi mo nga take a nga Maori, ka mutu ka korerotia e ia te ahua o te whakahaere i aua take mehemea kahore i tuhia te Tiriti o Waitangi, i ki hoki ia mehemea kahore taua tiriti i mahia, kua riro ke ma te Kawana, i runga i tana tuunga hei kai-whakahaere ma te Karauna e whakarite he whenua ma nga Maori o Niu Tireni e ora pai ai ratou.

Mehemea i riro ma te Kawana e whakarite he whenua ma nga Maori kua whakaarohia e ia te ahua o to ratou noho me o ratou tikanga, pena e kore ano hoki e taea te ki i taua wa he mea tika kia kua e whakaaetia te hiahia o etahi tangata tokomaha ki tetahi whenua mo ratou, natemea e haere ana etahi Maori ruarua nei ki runga i aua whenua mahi kai ai, erangi e kore e tangohia noatia era oranga a nga Maori, ka hoatu ano etahi atu painga ki a ratou hei utu mo o ratou painga i riro atu nei.

Me te mea nei i tino whakaparahakotia nga kupu a te Kawanatanga o Ingarangi i runga i nga hoko o nga whenua a nga Maori o te Waipounamu; ko nga kupu hoki enei a te Kawanatanga o Ingarangi ki a Kawana Hopihana i te tau 1839: “Ko nga hoko whenua Maori katoa me whakahaere i runga i te pono me te tika kia rite ano ki te whakahaere i whakaae ai nga Maori kia tau te mana o te Kuini ki runga i nga motu o Niu Tireni. A ko tetahi hoki: kua e whakaaetia kia tuhia kuaretia e ratou tetahi pukapuka e pa ai he mate ki a ratou, ara:—kua hoki e hokona e koe nga wahi whenua e whiwhi ai ratou ki te painga me te ora mehemea ka puritia e ratou aua whenua. Ko nga whenua e hokona ana e te Karauna me hoko ki nga wahi anake e kore ai e pa he mate ki nga Maori e raruraru ai ranei ratou i runga i to ratou hoko. Ko te mahi nui ma te Kai-tiaki o nga Maori he whakamana i enei kupu.”

“Tera ano etahi mahi tika ki nga Maori o Niu Tireni, he whakahaere i nga tikanga e pai ake ai te noho o nga Maori; he whakaae ki a ratou ki te whakapono, ki te mohiotanga hoki, a he hapai i nga tikanga e pai ai te ahua o te iwi.”

He mea kia taea ai, a kia whai moni ai hei whakahaere, i tuhia nga kupu i raro iho nei ki a Kawana Hopihana i te 28 o nga ra o Pepuere, 1841, ara: “Kei te otinga o ia hoko i nga whenua a nga Maori i roto i te Koroni, me tuku atu ki te Kai-tiaki o nga Maori etahi moni kua e iti iho i te tekau ma rima pauna i roto i te rau kua hoki e neke ake i te rua tekau pauna i roto i te rau o te moni hoko, ko aua moni hei utu i nga whakahaere a te Kai-tiaki, a hei utu hoki i era atu mea e whakaaetia ana e te Kawana me te Kaunihera Minita, i runga i te kupu whakaaatu a te Kai-tiaki, hei whakawhiwhi i te ora ki nga Maori, hei whakaae ki a ratou ki te mohiotanga, hei whakaae hoki i a ratou ki nga tikanga o te whakapono.”

Tera pea e kiia kahore i taea enei kupu te whakamana i te Waipounamu i muri o te hokonga o nga whenua i te tau 1848, natemea i arara e nga whakaritenga ki te Whakaminenga o Niu Tireni, ko aua whakaritenga kei te 112 o nga rarangi o te ture i whakamana i te 10 me te 11 o nga tau o te Kuinitanga o Kuini Wikitoria, i riro ai i taua Whakaminenga te mana o nga moni o nga whenua. Otira, kahore he tino tikanga o tena whakaae, natemea kihai te Whakaminenga o Niu Tireni i whai mana ki te nuinga o te whenua i roto i te hoko a Te Keepa, heoi ano hoki te wahi i pa ai ratou ko nga eka e 2,500,000 i waenganui o *Double Corner* o te ngutu awa o Whakatere i hokona nei e ratou ki tetahi Whakaminenga tangata i Katapere.

I raro i te whakaritenga tuatahi ki te Whakaminenga o Niu Tireni, i tuhia i te tau 1840, i whai mana te Kawanatanga ki te rahui i etahi whenua i roto i nga whenua a te Whakaminenga hei oranga